

adultera; ergo et ipsi erant adulteri secundam accipientes.

Confirm. 1. Quia superinductæ uxores earum plurimæ in Scriptura vocantur concubinæ.

2. Quia S. Ambros. lib. I de Abraham concedere videtur, eum ducendo Agar commisisse adulterium, sed hoc peccatum tunc nondum fuisse prohibitum.

3. Quia de præterita ista dispensatione, facta Abrahamo et aliis, non constat.

4. Quia alias dispensatum fuisse videretur cum gentilibus, quod non apparet dicendum, cum dispensatio illa respectu eorum etiamnum duraret.

R. Neg. seq. maj., quia licet polygamia modo supra dicto juri naturæ repugnet, fuit tamen in ea improprie dispensatum, nec proinde antiquis patribus fuit nude permissa: quia sic accipiendo secundam uxorem, fuissent revera adulteri. Porro hoc dici non potest, quia insignes illi amici Dei desuper saltem egissent poenitentiam, quod tamen non fecerunt: nam si peccassent accipiendo plures, egissentque poenitentiam, superinductas ejicere debuissent, et tamen in finem ipsas retinuerunt.

Ad confirm. 1 dico, quod sæpe in Scriptura legitimæ uxores vocentur concubinæ, quia non erant primariæ, nec familiæ administrationi se immiscere poterant; sed tantum secundariæ, et ad solum concubitum jus habebant. Erant tamen legitimæ uxores, tum quia earum filii cum aliis non primogenitis paternam hæreditatem dividebant, ut putant multi: tum maxime, quia de Sara hic §. 30 legimus: *Dedit eam (Agar scilicet ancillam suam) viro suo uxorem*: ergo et secundariæ in Scriptura vocantur uxores.

Ad 2 dicendum, quod S. Ambros. id magis ex aliena sententiâ, quam ex propria dixerit; cum adducat explicationem aliam, qua excusat Abramum a peccato ob rei postmodum gerendæ mysterium (ipsi utique notum) quod exprimitur ad Galat. IV, 22.

Ad 3 dico, de facta ista dispensatione satis constare a posteriori: quia injuriosum est de sanctis istis patriarchis dicere, vel quod ignoraverint polygamiam sibi non licitam, vel, si noverint illam revera sibi fuisse illicitam, quod eam practicaverint, nec de damnabili praxi unquam fuerint admoniti, vel egerint poenitentiam. Sicuti ergo in initio mundi Deus inspiravit Adamo, quod ex primæva institutione matrimonii *unus unicæ* adherere deberet; ita et Abramo inspiravit ad tempus in ea lege esse dispensatum: ejus (utpote viri sanctissimi et Deo gratissimi) exemplum sufficere potuit, ut factam dispensationem agnoscerent cæteri.

Quidquid sit, dispensatum fuisse cum antiquis Patribus in hac materia, asserit cap. *Gaudemus* de divortii: postea autem id abiit in morem, Deut. XXI approbatum et confirmatum, tandemque facta est aliqualis abrogatio Legis, ait S. Thomas.

Ad 4 igitur dico, quod etiam Gentiles istis temporibus licite plures duxerint uxores: neque enim alias Esther nupsisset Assuero, etc.; posita tamen revocatione Christi, secunda infidelium matrimonia deinceps

fuere invalida; licet aliqui ex ignorantia invincibili a peccato formali potuerint excusari.

CAPUT XVII.

Deus mutato nomine Abrahæ, novum cum illo fœdus init, pactique signum instituit, circumcisionem; nomine quoque Sara mutato, ex illa promittit ei filium Isaac: circumcisionis præceptum in se suisque exequitur Abraham.

QUESTIO I. — QUANDONAM, ET IN QUEM FINEM INSTITUTA SIT CIRCUMCISIO.

Resp. et dico 1. Manifestum est ex textu hic §. 10 et seq. quod circumcisio a Deo fuerit instituta, et primo omnium Abrahamo pro se suisque posteris specialiter a Deo electis (adeoque per lineam Isaac et Jacob descendentes) sub gravi pœna præscripta. *Hoc est pactum meum* (inquit Dominus) *quod observabitur inter me et vos, et semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum. Et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me et vos... masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Item §. 13. *Eritque pactum meum in carne vestra in sedus æternum.* Denique et §. 21. *Pactum vero meum statuum ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.*

Porro nisi tunc fuerit a Deo primum instituta circumcisio, non potuit dici signum speciale divinæ electionis, distinctivum populi Dei, repræsentativum fœderis inter Deum et Abrahamitas, etc.; ergo praxis circumcidendi tunc sumpsit exordium. Sententiæ hæc est S. P. Aug. lib. XVI de Civ. Dei, cap. XXVI, S. Chrysost. Hom. 59 in hunc locum, Irenæi lib. IV, cap. XXX, S. Justini Mart. in Dial. cum Tryphone: aliique Ecclesiæ patres et doctores in hac ipsis consentiunt.

Videtur autem institutæ circumcisionis hic fuisse processus. Primus omnium eam a Deo accepit Abraham: ab Abrahamo autem Isaac, Ismael, et filii Cethuræ: ab Isaac Jacob et Esau; horum primus eandem propagavit in posteros suos Israelitas, secundus vero in Edomitas seu Idumæos. Ab Ismael vero filio Agar eandem acceperunt Arabes et Æthiopes; ab his vero Saraceni et Turcæ. Denique per Cethuræ filios in varias nationes ex illis exortas, successiva propagata est.

Quia vero semen Israel peregrinum fuit in Ægypto, plausibiliter sustineri potest, quod circumcidendi ritum Ægyptii aliqui assumere incœperint sub Josepho, ut potentissimo pro regi suo placerent, a quibus ad varios alienigenas pervenit.

Obj. I. Josue V circumcisis omnibus qui nati fuerant in deserto, §. 9: *Dixit Dominus ad Josue: Hodie abstuli opprobrium Ægypti a vobis.* Atqui illud opprobrium consistebat in eo, quod Ægyptii probrosos et infames existimarent incircumcisos Judæos; ergo signum est, quod circumcisio in æstimatione fuerit

Ægyptiis, antequam esset Hebræis. Ita ratiocinatur Marshamus.

R. Neg. min. Quia explicante Theodoro Q. 4 in Josue, opprobrium illud erat servitus Ægyptiaca, qua isto tempore plene liberati fuerunt, et auctore Deo, cessanteque assidua peregrinatione, quæ circumcisionem per 40 annos impediverat, eandem reasumpserunt.

Quin imo, si circumcisionem tanto honore duxissent Ægyptii, Deus præcipiendo ipsis eandem, illos potius Ægyptiorum opprobrio subjecisset, quam illud ipsum ab ipsis abstulisset. Quid enim majus opprobrium esse potest populo Dei, quam alienis ritibus a Deo non institutis invitum subijci?

Obj. II. Illi primi habuerunt circumcisionem, qui inter circumcisos primum in Scriptura locum obtinent; atqui illi videntur Ægyptii esse; ergo.

Prob. min. Quia Jeremiæ IX, 25 et 26, dicit Dominus: *Visitabo super omnem qui circumciscus habet præputium, super Ægyptum et super Juda, et super Edom et super filios Ammon, et super Moab, et super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto.* Ergo Ægyptii inter circumcisos primum in Scriptura locum obtinent.

R. Neg. min. Et ad prob. distinguo conseq. Ergo Ægyptii inter circumcisos (quales erant tempore Jeremiæ) primum locum obtinent, quia propter duritiam cordis durius erant cæteris puniendi; concedo: quia circumcisionem primi omnium admerant; nego conseq. Fuerunt ergo Ægyptii inter circumcisos primi in Scriptura nominati ordine futuræ castigationis, non autem ordine assumptæ circumcisionis.

Dico igitur, quod propheta nihil aliud velit, nisi quod non prosit circumcisio carnis sine circumcisione cordis; adeoque quod Deus omnes visitaturus sit seu puniturus, quia, ut subditur, *omnes gentes præputium habent* (hoc est incircumcisi sunt carne et corde), *omnis autem Domus Israel incircumcisi sunt corde.*

Dictum est, quod Ægyptii tempore Jeremiæ essent circumcisi; quia circumcisio inter illos saltem non tam frequens fuit in nativitate Moysis; cum enim filia Pharaonis aspexisset parvulum Exod. II, 6, dixit: *de infantibus Hebræorum est.* Id autem juxta Theod. ex circumcisa Moysis carne conjecit. Porro hoc ex eo conjicere non potuisset, si illo tempore tam frequens inter Ægyptios circumcidendi praxis fuisset.

Obj. III. Joan. VII, 22, dicit Christus Israelitis: *Moyses dedit vobis circumcisionem.* Ergo saltem eam non acceperunt ab Abraham, Isaac, etc.

R. Disting. conseq. Ergo eam non acceperunt ab Abraham, etc., verbo seu mandato scripto; transeat: mandato saltem tradito; nego conseq. tum quia illud clarissime hic exprimitur, tum quia loco objecto subdit Christus: *non quia ex Moyse est, sed ex Patribus, qui revera fuerunt Abraham, Isaac, etc., non vero Ægyptii.*

Obj. IV. Herodotus lib. II, cap. CIV, ut contendit Marshamus, ita scribit: *Soli omnium hominum Colchi, et Ægyptii, et Æthiopes ab initio statim pudenda cir-*

cumcidunt: nam et Phœnices et Syri, qui sunt in Palestina, didicisse id ab Ægyptiis et ipsi consentunt. Simile quid asserit Diodorus Siculus lib. I, pag. 17: idem quoque olim tenuit Celsus, etc.

R. Auctoritatem illorum Auctorum in hoc puncto nullius esse momenti, tum quia clarissimis Scripturæ textibus repugnat, tum quia refutantur ab Origene, Josepho, Eusebio, aliisque historicis rerum judaicarum peritoribus. Hæc itaque releganda sunt ad reliquas fabulas, quas ad gentis suæ auctoritatem et commendationem ambitiosi Ægyptii finxerunt.

Obj. V. Videtur Deo indignum, quod singularis benevolentiae suæ signum in membro pudendo figere voluisset.

R. Neg. assumpt.; Præterquam enim, quod apud infinitam Dei sapientiam stet pro ratione voluntas, varias tamen rationes allegant Auctores; puta, quia mediante eo membro peragitur generatio carnalis, et transfunditur peccatum originale, quod tunc per circumcisionem, tamquam per conditionem sine qua non, remittebatur; item quia in isto membro inobediens Adam primo sensit carnis suæ rebellionem, quæ etiam in renatis remanet ad agonem, etc.

Dico 2. Finis vel ratio, propter quam instituta fuit circumcisio, indicatur §. 11, ubi dicitur: *Ut sit in signum fœderis inter me et vos.* 1. Itaque erat signum pacti inter Deum et Abraham, ejusque posteros initi, quo admonerentur se esse populum Dei; et sicut circumcisione a gentibus distinctum, ita et divino cultui principaliter mancipatum, quo etiam Deus ostenderet se esse eorum Deum et protectorem.

2. Erat signum repræsentativum fidei Abrahæ, et justitiæ per eam acceptæ, ut ait Apost. ad Rom. IV.

3. Erat signum purgativum originalis peccati, et præfigurativum Baptismi. Allegorice circumcisio typus fuit poenitiæ, qua circumciditur et remittitur peccatum. Tropologice significat mortificationem luxuriæ, seu carnalium voluptatum; anagogice significat perfectissimam circumcisionem omnis mortalitatis per resurrectionem.

Petes. cur §. 12 differatur circumcisio infantis in octavum diem.

R. Quia ante illum diem infans nimis tener est: si tamen ante octavum diem vitæ periculum adiret, poterat æque, ac femina, salvari remediis et ritibus Legis naturæ. Poterat etiam justa de causa circumcisio differri post octavum diem; uti dilata est in deserto per quadraginta annos ob continuam peregrinationem, Josue V, 6. Ita Theodoretus.

QUÆSTIO II. — QUO SENSU DICATUR §. 14: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.*

Resp. et dico: Verba hæc triplici modo exponi posse videntur, juxta triplex genus deletionis, seu mortis. 1. De morte civili, ut *deleri de populo* idem sit, ac non censi membrum illius populi, seu proscripti de republica, ut sensus sit: *Masculus omnis,*

qui non fuerit circumcisus, non censebitur amplius vester; neque privilegiis, dignitatibus, benedictionibus, ac hereditatibus vestris fruatur, neque ad officia publica aut emolumenta admittetur. Etenim cum circumcisio in eum finem instituta foret, ut per eam populus Dei in unam rempublicam coalesceret, et a cæteris gentibus distingueretur: dignum plane erat, ut quisquis circumcisionem rejiceret, non esset reipublicæ per eam coalescentis membrum. Accedit quod in Scriptura aliquando hæc phrasid: *Deleri vel perire de populo suo* ita accipi debeat; puta Num. XIX, ubi dicitur: *Qui tetigerit humanæ animæ morticinum, et aspersus hac commixtione* (nempe aqua lustrationis, cum cineribus vaccæ rufæ commista) *non fuerit, peribit ex Israel.* Et paulo post: *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ.*

2. Exponi possunt de morte temporali vel violenta; ut deleri de populo idem sit, quod tolli de medio et occidi; ac proinde sensus sit: Omnis masculus, qui non fuerit circumcisus, occidetur; nempe vel a iudice, si notum sit eum negligere circumcisionem, vel a me. Hæc expositio fundari videtur in idiotismo Scripturæ, quæ phrasim illam *deleri de populo* usurpat tamquam periphrasim mortis. Sic Exod. XXXI, cum de eo, qui violat Sabbathum, dictum esset, *Qui polluerit illud, morte morietur*, statim quasi per expositionem subditur, *Qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de populo*; tamquam si idem sit *mori, et perire de populo suo.*

3. Denique præcitata verba etiam non incongrue de morte æterna exponi queunt; ita ut per *populum suum* significentur iusti ejusdem generis et gentis, degentes in limbo, et *deleri de hoc populo* idem sit, quod non habere partem in sorte justorum, et Dei. Hæc expositio pariter in Scriptura habet fundamentum; nam sicuti *apponi ad populum suum* dicuntur viri iusti, quando moriuntur (ut patet ex cap. XXV, 8), eo quod accedant animæ eorum ad cœtum Sanctorum, qui vere populus eorum dicuntur; ita *deleri de populo suo* dicuntur iniusti, eo quod eorum animæ a cœtu Sanctorum separentur, et in infernum detrudantur. Verum quia contra hanc ultimam expositionem sese opponunt Cajetanus, Diodorus, Vasquez, aliique recentiores, qui præfata Scripturæ verba de solis adultis intelligunt: ideo eandem hic corroborare ac stabilire conabimur. Itaque

Prob. I. Quia generali sententiâ hic dicitur perire masculus non circumcisus, sicut Joan. III dicitur non renatus ex aqua excludi a regno cœlorum; ita ut utrobique significetur necessarium medium, sine quo salus obtineri nequit; ergo sicuti in nova Lege omnis, sive adultus, sive puer, excluditur a regno cœlorum, si non fuerit baptizatus, ita in antiqua Lege omnis masculus, sive adultus, sive parvulus, peribat de populo, si non fuerat circumcisus.

Prob. II, ex S. P. Aug., qui hoc textu frequenter usus est ad probandum peccatum originale contra Pelagianos: ergo tempore Aug. videtur in Ecclesia quasi certum fuisse, quod illa verba etiam intelligan-

tur de parvulis: nam nisi id S. doctori satis exploratum fuisset, isto textu usus non fuisset contra hostes versutissimos, quibus, præsertim Juliano, ignotum non erat, quid de verbis præcitatis sentirent Ecclesiæ doctores. Itaque juxta Aug. lib. XVI de Civ. Dei, cap. XXVII, sic intelligenda sunt hæc divina (y. 14 hujus cap.) *tamquam dictum sit: Qui non fuerit regeneratus, interibit anima illa de genere ejus, quia testamentum meum dissipavit, quando in Adam cum omnibus etiam ipse peccavit.* Item lib. III cont. Jul. cap. XVIII, probans peccatum originale, ita scribit: *Responde, si potes, cur ipse Isaac, nisi baptismatis Christi signo circumcisus octavo die fuisset, perisset anima illius de populo suo? Explica, si potes, quo merito tanta poena plecteretur, nisi ab hac tanto sacramento liberaretur.* Et post pauca: *Isaac quantum ad propria peccata, etiamsi ex adulteris nasceretur, innocens erat, quid meruerat, ut ANIMA EJUS DE POPULO SUO PERIRET, nisi circumcisio subveniret? Et tandem respondet: Quoniam ex ista in Adam generatione damnata nemo liberatur, nisi regeneretur in Christo, propterea signum ejusdem regenerationis Isaac nisi accepisset, perisset: nec immerito perisset; quia ex hac vita, quo per generationem damnatam damnatus intraverat, sine signo regenerationis exisset.*

Prob. III. Hic y. 14 anima omnis masculi, qui ex præcepto Dei circumcidi debebat, dicitur perire de populo suo, casu quo circumcisus non fuerit: atqui y. 12 non tantum adultos, sed et infantes circumcidi præceperat Deus; ergo et hi peribant de populo Dei, si non circumciderentur. Jam autem non poterant de populo Dei perire juxta primam et secundam expositionem, quandoquidem istam poenam promeriti non essent; ergo restat ut perirent juxta expositionem tertiam: adeoque significatur, quod animæ incircumcisorum parvulorum separarentur a societate Sanctorum, quibus alioquin aggregatæ vel appositæ fuissent. Unde S. P. Aug. ex poena, quam hic infantibus minatus est Deus, probans peccatum originale, lib. de Peccat. orig., cap. XXX, rursus ita scribit: *Quid enim mali queso parvulus propria voluntate commisit, ut alio negligente, et eum non circumcidente, ipse damnaretur damnatione tam severa, ut PEREAT ANIMA DE POPULO SUO? neque enim temporalis mortis terror incusus est (parvulis videlicet) cum de iustis quando moriebantur, tunc potius diceretur: ET APPOSITUS EST AD POPULUM SUUM, vel APPOSITUS EST AD PATRES SUOS: quoniam deinceps homini nulla tentatio formidatur, quæ illum separat a populo suo, si populus ejus, ipse est populus Dei.* Eandem sententiam etiam tradunt S. Ambros. lib. XVII in Lucam, S. Greg. lib. IV Moral. cap. III, Fulgent. lib. de Incarn. cap. XV, Bernardus Serm. 2 de Circumcis. et S. Th. 3 p. q. 70, a. 2 ad 4, et a. 3, ad 3.

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I, cum Vasquez in 1. 2. disput. 150, cap. II., S. P. Aug. secutus fuit versionem LXX, qui hic y. 12 ita habent: *Et incircumcisus masculus, cujus non circumcidetur caro præputii in die octavo, peribit anima illius de populo suo.*

Atqui hæc verba: *In die octavo* videntur esse inserta ab aliquibus Græcis; siquidem nec in codicibus hebræis, nec in paraphrasi chaldaica, nec in Vulgata nostra habentur: ergo non est mirum, quod S. P. secutus codices mendosos, hunc locum exposuerit de parvulis, ac dixerit Deum minari poenam masculis octavo die nativitatis non circumcisus.

R. Neg. min.; nam etsi verba illa non habeantur in codicibus hebræis, etc., y. 14; tamen immediate ante habentur y. 12, ubi dicitur: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis.* Deinde insertis quibusdam, ad quos lex circumcisionis etiam declaratur spectare, statim y. 14 generali sententiâ in omnes non circumcisos poena subjungitur: *masculus cujus*, etc. Ergo etiam inhærendo textui Hebræo et Vulgatae nostræ, parvuli non circumcisi peribant de populo Dei; adeoque præfatum locum de illis recte exposuit S. Pater. Cum igitur verba illa: *octavo die*, in textu hebræo et Vulgata nostra y. 14 subintelligantur, non mirum est quod ea repeterint et expresserint LXX: unde et apud Hebræos semper observatum fuit, ut pueri octavo die circumciderentur; sicut patet ex circumcissione Isaac infra cap. XXI, Joan. Bapt. Lucæ I, et Domini nostri Lucæ II. Et sane, si propterea textus LXX reputandus sit mendosus, quia repetit *et octavo die*, quod in hebræo non habetur, etiam, ut cætera taceam, mendosus erit textus de habitatione filiorum Israel in Ægypto, Exodi XII, 40, quia ibi aliqua, in textu hebræo et Vulgata nostra ommissa et subobscura tantum intellecta, non solum exprimit, sed potius addit, scilicet hæc, quod 430 anni non tantum referantur ad habitationem filiorum Israel in Ægypto, sed etiam ad peregrinationem Patrum eorum in terra Chanaan.

Confirmatur solutio jam data: Juxta oppositæ sententiæ patronos verba illa: *Quia pactum meum irritum fecit*, intelliguntur de pacto adhibendæ circumcisionis, quia de illo præcessit mentio y. 10: ergo etiam verba hæc: *Masculus cujus præputii caro*, etc., intelliguntur de infantibus octo dierum, quia de his præcessit mentio y. 12.

Confirmatur ulterius hæc similitudine: Supponatur quod Ecclesia ferat hanc legem: Omnis fidelis communicabit tempore paschali, adolescentes quindecim annorum communicabunt: tam neophytus, quam in catholica religione educatus communicabit. Qui non communicaverit, ipso facto incidet in excommunicationem: ex hac lege certo sequeretur, quod etiam adolescentes quindecim annorum in excommunicationem incidere, licet in comminatione poenæ de ipsis non sit facta expressa mentio: ergo similiter in nostro casu infantes non circumcisi peribant de populo, licet de illis hic y. 14 expressa mentio facta non fuerit.

Inst. I. Adolescentes quindecim annorum, utpote jam usum rationis adepti, peccant contra legem Ecclesiæ; atqui tamen infantes non infringebant pactum, quod de circumcissione cum Abraham statuit Deus; ergo, etc.

Prob. min., quia pactum hoc non est illud, quod Deus iniit cum Adamo de non comedendo de fructu vetito (uti docet S. P. supra cit.), sed est pactum quod hic iniit cum Abraham de adhibenda circumcissione; ut liquet ex y. 10, ubi dicitur: *Hoc est pactum meum, quod observabitur inter me et vos, et semen tuum post te: circumcidetur ex vobis omne masculinum.* Jam vero clarum est, quod infantes illud pactum infringere non possent; ergo.

R. Neg. conseq., quia paritas, quam ponimus inter adolescentes quindecim annorum et infantes non circumcisos, in eo duntaxat consistit, quod sicuti illi vi legis ecclesiasticæ incidere in excommunicationem, quamvis non repeteretur *et quindecim annorum*, ita pariter hi vi legis divinæ perirent de populo Dei, quamvis *et octavo die* hic y. 14 expressum non foret.

Ad prob. autem dico, quod etsi S. P. per pactum, quod parvulus dissipavit, passim intelligat transgressionem in primo parente factam; tamen non neget, quin etiam intelligatur de pacto adhibendæ circumcisionis, propter cujus omissionem infantes puniebantur: sed tantum addit et docet, poenam ideo statui violatæ legi circumcisionis, quia lex hæc aliam priorem legem, ejusque violationem præsupponebat, cujus remissio ita per circumcisionem impetrabatur, ut si ea non adhiberetur, infans puniretur. Circumcisionis enim neglectus tunc erat causa, cur infans periret, sicut jam est neglectus Baptismi: sed causa negativa: damnationis enim causa positiva est originale peccatum.

Quod autem hæc sit mens S. P., liquet ex lib. XVI de Civ. Dei, cap. XVII, ubi postquam dixisset, quod verba y. 14 possint intelligi de dissipatione pacti in paradiso cum Adamo iniit, eo quod non dicatur: *Quia hoc (circumcisionis scilicet) testamentum dissipavit*, sed simpliciter exprimitur: *Quia testamentum meum dissipavit*; statim subjungit: *Si autem quisquam hoc non nisi de ista circumcissione dictum esse contendit, quod in ea testamentum Dei, qui non est circumcisus dissipaverit parvulus, quærat locutionis aliquem modum, quo non absurde possit intelligi, ideo dissipasse testamentum (sive pactum circumcisionis) quia licet non ab illo, tamen in illo est dissipatum. Verum sic quoque animadvertendum est, NULLA IN SE NEGLIGENTIA SUA injuste interire incircumcisi animam parvuli, nisi ORIGINALIS OBLIGATIONE PECCATI.* Itaque juxta S. P. parvuli etiam sano sensu possunt dici dissipasse pactum circumcisionis, non quidem positive seu per actualem transgressionem, sed negative; sive in quantum pactum illud in ipsis impletum non fuit.

Neque hæc expositio alicui nimis longe quæsitâ videri debet: siquidem eam fundari in textu hebræo, ostendit noster P. Berti (lib. XXX de Theolog. Disciplinis, cap. III) ex eo quod neminem lateat, quin verbum hebræum *irritum fecit*, quod in conjugatione *Kal* activum est, si accipiatur in conjugatione *Hiphil*, sensum reddat passivum, et idem sic. ac, *in eo irritum fuit.* Hoc supposito, quod nec diffidetur a Lapide, sensus erit, ideo perire incircumcisi animam